

MODEL BERSEPADU KECEMERLANGAN PEMBELAJARAN ILMU QIRAAT DALAM KALANGAN PELAJAR CEMERLANG INSTITUSI TAHFIZ DI MALAYSIA: SATU KAJIAN KUALITATIF^(*)

*(An Integrated Model of Excellence in Qiraat Learning among
Outstanding Students in Malaysian Tahfiz Institutions: A Qualitative
Study)*

Muhammad Fadhli Tarmizi Ashaary¹,
Mohd Faizulamri bin Mohd Saad², Mohd Nazri Ahmad³

ABSTRACT

Excellence in Qiraat learning is a fundamental indicator in producing competent Tahfiz graduates capable of preserving the authenticity of Qur'anic transmission. Although previous studies have examined learning strategies, teaching approaches and factors influencing students' achievement in Qiraat, most have investigated these factors independently without proposing an empirical model that explains their interrelationships. Therefore, this study aims to identify the key components contributing to excellence in Qiraat learning and to develop a Integrated Model of Excellence in Qiraat Learning based on the experiences of outstanding students in Malaysian Tahfiz institutions. A qualitative case study approach was employed involving two Tahfiz institutions offering Qiraat programmes. Twenty participants comprising

^(*) This article was submitted on: 31/07/2026 and accepted for publication on: 26/10/2026.

¹ Calon Sarjana, Pusat Pengajian al-Quran & al-Sunnah, Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM). (Corresponding Author)

Emel : p120749@siswa.ukm.edu.my

² Pensyarah Kanan (Dr.), Pusat Pengajian al-Quran & al-Sunnah, Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM).

Emel : faizam@ukm.edu.my

³ Pensyarah Kanan (Dr.), Pusat Pengajian al-Quran & al-Sunnah, Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM).

Emel: m_nazri@ukm.edu.my

outstanding students, Qiraat teachers, institutional administrators and parents were purposively selected. Data were collected through semi-structured interviews and document analysis and analysed thematically using NVivo software. The findings identified six interrelated components that underpin excellence in Qiraat learning, namely learning strategies, teacher guidance, students' personal attributes, learning etiquette (*adab*), spiritual dimension and environmental support. The proposed model demonstrates that excellence in Qiraat learning extends beyond cognitive competence and emerges through the dynamic interaction of intellectual, affective, social and spiritual dimensions. The model is theoretically grounded in a synthesis of classical Islamic educational thought articulated by al-Qābisī, Ibn Jamā'ah and al-Zarnūjī together with contemporary learning theories proposed by Vygotsky, Bruner and Zohar. The model integrates the classical Islamic educational thought of al-Qābisī, Ibn Jamā'ah and al-Zarnūjī with Vygotsky's social learning theory, Bruner's constructivist theory, and Zohar's approach to higher-order thinking. The study contributes to the advancement of Qiraat learning theory and provides an empirical basis for improving curriculum development and teacher professionalism in Tahfiz institutions.

Keywords: *Qiraat Learning; Tahfiz Institutions; Learning Excellence; Integrated Model; Qualitative Study.*

ABSTRAK

Kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat merupakan salah satu indikator penting dalam melahirkan graduan tahfiz yang berkemahiran, berautoriti dan mampu memelihara keaslian periwayatan al-Quran. Walaupun pelbagai kajian telah membincangkan aspek strategi pembelajaran, kaedah pengajaran dan faktor kejayaan pelajar Qiraat, kebanyakannya masih meneliti faktor-faktor tersebut secara berasingan tanpa menghasilkan satu model empirikal yang menjelaskan hubungan antara komponen-komponen yang membentuk kecemerlangan pembelajaran secara menyeluruh. Justeru, kajian ini bertujuan mengenal pasti komponen utama yang menyumbang kepada kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat serta membangunkan Model

Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat berasaskan pengalaman pelajar cemerlang di institusi tahfiz di Malaysia. Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif berbentuk kajian kes melibatkan dua institusi tahfiz yang menawarkan pengajian Qiraat. Seramai 20 orang peserta yang terdiri daripada pelajar cemerlang, guru Qiraat, pentadbir institusi dan ibu bapa dipilih melalui persampelan bertujuan. Data dikumpulkan menggunakan temu bual separa berstruktur dan analisis dokumen, kemudian dianalisis secara tematik menggunakan perisian NVivo. Dapatan kajian mengenal pasti enam komponen utama yang membentuk model kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat, iaitu strategi pembelajaran, bimbingan guru, faktor sendiri pelajar, adab pembelajaran, kerohanian dan sokongan persekitaran. Model yang dibangunkan menunjukkan bahawa kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat bukan sahaja dipengaruhi oleh keupayaan pemikiran bahkan terhasil melalui interaksi dinamik antara intelektual, emosi, sosial dan rohani. Pembinaan model ini menggabungkan pemikiran pendidikan Islam klasik al-Qābisi, Ibn Jamā'ah dan al-Zarnūjī dengan teori pembelajaran sosial Vygotsky, teori pembinaan pengetahuan Bruner serta pendekatan pemikiran aras tinggi dan pemantauan pemikiran Zohar. Kajian ini menyumbang kepada pengembangan kerangka teori pembelajaran Ilmu Qiraat serta menyediakan asas empirikal bagi penambahbaikan kurikulum dan pembangunan profesionalisme guru di institusi tahfiz.

Kata Kunci: *Ilmu Qiraat; institusi tahfiz; kecemerlangan pembelajaran; model bersepadu; kajian kualitatif.*

1. PENGENALAN

1.1 Latar Belakang Kajian

Ilmu Qiraat merupakan salah satu disiplin utama dalam pengajian al-Quran yang berperanan memelihara ketepatan bacaan serta kesinambungan sanad periwayatan al-Quran sejak zaman Rasulullah SAW. Disiplin ini bukan sekadar membincangkan perbezaan bentuk bacaan yang diterima melalui sanad mutawatir bahkan menghuraikan kaedah bacaan yang sahih berdasarkan riwayat

para imam qiraat yang diiktiraf oleh para ulama sepanjang sejarah Islam. Penguasaan Ilmu Qiraat menjadi asas kepada pemeliharaan al-Quran dan merupakan salah satu cabang ilmu yang mempunyai kedudukan tinggi dalam tradisi keilmuan Islam (Ibn al-Jazari, 2000; al-Qattan, 2018).

Di Malaysia, perkembangan pendidikan tahfiz telah menunjukkan peningkatan yang sangat memberangsangkan sejak dua dekad yang lalu. Penubuhan institusi tahfiz di bawah kerajaan Persekutuan, kerajaan negeri, institusi pengajian tinggi dan sektor swasta telah memperluaskan peluang masyarakat untuk mengikuti pengajian al-Quran secara formal. Perkembangan ini turut disokong melalui pelbagai dasar kerajaan yang memberi penekanan kepada pemeraksanaan pendidikan tahfiz termasuk pelaksanaan Kurikulum Bersepadu Tahfiz (KBT) dan usaha memperkukuh institusi tahfiz melalui standard kurikulum yang lebih sistematik (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2022; Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2023).

Seiring dengan perkembangan tersebut, Ilmu Qiraat turut diberi perhatian sebagai salah satu bidang pengkhususan yang melengkapkan penguasaan hafazan al-Quran. Penguasaan Qiraat bukan sahaja membolehkan pelajar memahami kepelbagaian wajah bacaan yang diterima secara mutawattir malah meningkatkan kefahaman terhadap ilmu tafsir, bahasa Arab, hukum fiqh dan istinbat hukum. Justeru, graduan tahfiz masa kini bukan sekadar diharapkan menjadi huffaz yang mampu menghafaz al-Quran dengan baik bahkan memiliki kepakaran dalam bidang Qiraat agar mampu menyumbang kepada pembangunan pendidikan al-Quran secara lebih profesional dan berautoriti (Abdullah & Mohamad, 2021; Ismail et al., 2023).

Walau bagaimanapun, kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat tidak hanya bergantung kepada penguasaan aspek teknikal bacaan semata-mata. Sebaliknya, ia melibatkan gabungan pelbagai aspek seperti strategi pembelajaran yang sistematik, hubungan murid-guru melalui kaedah talaqqi dan musyafahah, pembentukan adab terhadap guru, motivasi dalaman, kecerdasan rohani serta sokongan daripada keluarga dan institusi. Kesemua faktor tersebut saling berinteraksi dalam membentuk pengalaman pembelajaran yang berkesan dan akhirnya menentukan tahap penguasaan seseorang pelajar terhadap Ilmu Qiraat (al-Zarnuji, 2003; Vygotsky, 1978; Zohar & Marshall, 2000).

1.2 Isu Dan Permasalahan Kajian

Walaupun institusi tahfiz semakin berkembang dan pengajian Qiraat semakin mendapat perhatian, kebanyakan kajian terdahulu lebih banyak memberi fokus kepada aspek pengajaran, kaedah talaqqi, pencapaian akademik atau faktor motivasi secara berasingan. Sebagai contoh, terdapat kajian yang meneliti keberkesanan kaedah talaqqi dan musyafahah dalam meningkatkan ketepatan bacaan manakala kajian lain pula memfokuskan strategi hafazan, penggunaan teknologi digital dalam pembelajaran al-Quran atau peranan guru dalam proses pengajaran (Abd Rahman et al., 2020; Ahmad et al., 2022; Mohd Noor et al., 2024). Pendekatan ini telah menyumbang kepada pemahaman terhadap faktor-faktor tertentu namun masih belum memberikan gambaran yang menyeluruh tentang bagaimana faktor-faktor tersebut saling berhubung dalam membentuk kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat.

Di samping itu, sebahagian besar kajian terdahulu mengukur kecemerlangan berdasarkan pencapaian akademik atau penguasaan bacaan semata-mata. Pendekatan sedemikian kurang mengambil kira aspek emosi, sosial dan rohani yang sebenarnya merupakan elemen penting dalam tradisi pendidikan Islam. Tokoh-tokoh pendidikan Islam seperti al-Qābisi, Ibn Jamā'ah dan al-Zarnūji menegaskan bahawa kecemerlangan seseorang penuntut ilmu tidak hanya bergantung kepada kebolehan intelektual tetapi turut dipengaruhi oleh adab terhadap guru, keikhlasan menuntut ilmu, disiplin diri dan hubungan kerohanian dengan Allah SWT. Oleh itu, penilaian terhadap kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat yang hanya berasaskan aspek pemikiran adalah kurang mencerminkan hakikat pembelajaran dalam tradisi keilmuan Islam (al-Qābisi, 1955; Ibn Jamā'ah, 2012; al-Zarnūji, 2003).

Selain itu, perkembangan teori pembelajaran moden turut menunjukkan bahawa pembelajaran merupakan proses yang dipengaruhi oleh interaksi pelbagai faktor. Teori pembelajaran sosiobudaya Vygotsky (1978) menekankan kepentingan interaksi sosial dan bimbingan guru, teori Bruner (1966) menjelaskan peranan pembelajaran secara penemuan (*discovery learning*) dan *scaffolding* manakala teori kecerdasan rohani oleh Zohar dan Marshall (2000) menegaskan bahawa aspek kerohanian memainkan peranan penting dalam pembentukan makna dan motivasi pembelajaran. Walaupun teori-teori ini sering digunakan dalam kajian pendidikan moden, penyatuannya dengan tradisi

pendidikan Islam dalam konteks pembelajaran Ilmu Qiraat masih belum diterokai secara mendalam.

1.3 Jurang Penyelidikan

Berdasarkan sorotan terhadap kajian-kajian terdahulu, didapati bahawa penyelidikan mengenai pembelajaran Ilmu Qiraat masih memperlihatkan tiga jurang utama. Pertama, kebanyakan kajian memfokuskan faktor-faktor pembelajaran secara terpisah tanpa menjelaskan hubungan antara faktor-faktor tersebut dalam membentuk kecemerlangan pelajar. Kedua, penyelidikan yang menggabungkan sudut pandang pendidikan Islam klasik dengan teori pembelajaran kontemporari masih terhad, sedangkan kedua-dua pendekatan tersebut berpotensi menghasilkan pemahaman yang lebih menyeluruh tentang proses pembelajaran Ilmu Qiraat. Ketiga, masih belum terdapat model empirikal yang dibangunkan berdasarkan pengalaman sebenar pelajar cemerlang institusi tahfiz di Malaysia bagi menerangkan bagaimana strategi pembelajaran, bimbingan guru, adab, aspek kerohanian, faktor sendiri dan sokongan persekitaran saling berinteraksi dalam membentuk kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat.

Justeru, kajian ini dilaksanakan bagi mengisi jurang tersebut melalui pembinaan Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat yang diasaskan kepada data empirikal daripada pelajar cemerlang, guru, pentadbir institusi dan ibu bapa. Model ini diharapkan dapat menyumbang kepada pengembangan ilmu dalam bidang pendidikan al-Quran serta menjadi rujukan kepada institusi tahfiz dalam memperkukuh amalan pengajaran dan pembelajaran Ilmu Qiraat.

1.4 Objektif Artikel

Artikel ini bertujuan untuk mengenal pasti aspek-aspek utama yang membentuk kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat dalam kalangan pelajar cemerlang institusi tahfiz di Malaysia. Selain itu, artikel ini menjelaskan hubungan antara aspek-aspek tersebut berdasarkan dapatan kajian kualitatif bagi memperlihatkan bagaimana interaksi antara faktor-faktor tersebut mempengaruhi pembentukan kecemerlangan pembelajaran. Berdasarkan analisis yang dijalankan, artikel ini seterusnya membangunkan Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu

Qiraat sebagai sebuah kerangka konseptual yang menjelaskan proses pembentukan kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat secara sistematik, menyeluruh dan bersepadu.

2. SOROTAN LITERATUR

Konsep Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat merujuk kepada penguasaan ilmu dan amalan pembelajaran qiraat yang berteraskan sanad yang sahih sehingga kepada Rasulullah SAW. Menurut Ibn al-Jazari (2000), sesuatu qiraat yang diterima hendaklah memenuhi tiga syarat utama, iaitu mempunyai sanad yang sahih, bertepatan dengan rasm Uthmani dan menepati kaedah bahasa Arab. Dalam konteks pendidikan tahfiz, konsep kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat tidak hanya diukur melalui kemampuan membaca atau menghafaz al-Quran, malah meliputi penguasaan ilmu, kefahaman terhadap usul qiraat, ketepatan aplikasi bacaan serta penghayatan adab dan nilai-nilai Islam dalam proses pembelajaran. Pendekatan ini bertepatan dengan konsep pendidikan Islam yang menekankan pembangunan insan secara menyeluruh dari aspek intelektual, rohani, emosi dan akhlak (al-Attas, 1991; al-Qabisi, 1955).

Selaras dengan perkembangan pendidikan moden, konsep kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat turut menekankan pembangunan pengetahuan, kemahiran, nilai dan sikap secara seimbang, selaras dengan aspirasi pendidikan berkualiti yang digariskan oleh UNESCO (2021). Oleh itu, konsep ini dapat difahami sebagai satu proses yang mengintegrasikan penguasaan ilmu dan kemahiran qiraat dengan pembentukan sahsiah, disiplin pembelajaran, hubungan yang baik dengan guru serta penghayatan nilai-nilai kerohanian. Keseluruhan elemen tersebut membentuk asas kepada kecemerlangan pelajar dalam pembelajaran Ilmu Qiraat dan memastikan kelangsungan tradisi keilmuan al-Quran secara berterusan.

Kajian Lepas Mengenai Pembelajaran Ilmu Qiraat menunjukkan bahawa penyelidikan dalam bidang ini semakin berkembang seiring dengan pertumbuhan institusi tahfiz di Malaysia. Namun begitu, kebanyakan kajian terdahulu lebih memfokuskan aspek tertentu seperti kaedah pengajaran, keberkesanan talaqqi dan musyafahah, penggunaan teknologi serta pencapaian akademik pelajar. Kajian oleh Abdullah dan Mohamad (2021) serta Mohd Noor et al. (2023) mendapati bahawa kaedah talaqqi dan musyafahah masih merupakan pendekatan paling berkesan kerana membolehkan guru

membimbing dan membetulkan bacaan secara langsung, sekali gus memastikan ketepatan sanad. Di samping itu, kajian Ahmad et al. (2022) dan Ismail et al. (2023) menunjukkan bahawa pelajar cemerlang mengamalkan strategi pembelajaran yang sistematik seperti murajaah berjadual, latihan berulang, perbincangan bersama rakan sebaya dan pengurusan masa yang berkesan.

Walaupun kajian-kajian terdahulu telah mengenal pasti pelbagai faktor yang menyumbang kepada kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat, kebanyakannya masih meneliti faktor-faktor tersebut secara berasingan. Hubungan antara strategi pembelajaran, bimbingan guru, adab pembelajaran, amalan kerohanian dan sokongan persekitaran masih belum dihuraikan secara menyeluruh dalam satu kerangka konseptual yang bersepadu. Oleh itu, masih terdapat keperluan untuk membangunkan satu model yang mampu menjelaskan interaksi antara komponen-komponen tersebut bagi memberikan pemahaman yang lebih komprehensif tentang proses pembentukan kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat.

Peranan Guru dalam Pembelajaran Ilmu Qiraat merupakan faktor penting yang menyokong kecemerlangan pembelajaran kerana proses pemindahan ilmu berlaku melalui kaedah talaqqi dan musyafahah yang bersambung sanadnya. Menurut Ibn Jamā'ah (2012), guru bukan sahaja berperanan sebagai penyampai ilmu, malah sebagai *murabbi* yang membimbing pembentukan akhlak dan adab pelajar. Peranan ini selaras dengan Teori Pembelajaran Sosiobudaya Vygotsky (1978), yang menjelaskan bahawa pembelajaran menjadi lebih berkesan melalui interaksi dengan individu yang lebih berpengalaman, sebagaimana dihuraikan dalam konsep *Zone of Proximal Development* (ZPD). Dalam konteks pembelajaran Ilmu Qiraat, guru bukan sahaja membetulkan bacaan, bahkan bertindak sebagai pembimbing, pemberi motivasi, penilai prestasi dan pemelihara kesinambungan sanad. Hubungan guru-pelajar yang positif juga didapati mampu meningkatkan motivasi dalaman, keyakinan serta tahap penguasaan pelajar terhadap Ilmu Qiraat (Abd Rahman et al., 2020; Mohd Noor et al., 2024).

Adab sebagai Teras Kecemerlangan Pembelajaran merupakan asas penting dalam pendidikan Islam yang membezakan proses pembelajaran daripada pendekatan pendidikan konvensional. Menurut al-Zarnūjī (2003), keberkatan ilmu bergantung kepada adab pelajar terhadap guru, keikhlasan niat, kesabaran dan istiqamah dalam menuntut ilmu, manakala al-Qābisī (1955) menegaskan

bahawa pembentukan akhlak dan disiplin merupakan matlamat utama pendidikan Islam. Dalam konteks pembelajaran Ilmu Qiraat, adab bukan sahaja melibatkan penghormatan kepada guru, bahkan merangkumi penghayatan terhadap kesucian al-Quran sebagai kalam Allah SWT. Justeru, adab menjadi pemangkin kepada pembentukan motivasi dalaman, disiplin dan ketekunan pelajar, yang seterusnya menyumbang kepada kecemerlangan pembelajaran. Dapatan kajian turut menyokong bahawa pelajar yang konsisten mengamalkan adab pembelajaran menunjukkan tahap komitmen, disiplin dan pencapaian akademik yang lebih tinggi berbanding mereka yang kurang memberi perhatian kepada aspek tersebut (Ismail et al., 2023; Ahmad et al., 2022).

Aspek Kerohanian dalam Pembelajaran Ilmu Qiraat merupakan elemen penting yang menyokong kecemerlangan pembelajaran kerana ia membentuk motivasi dalaman, ketabahan dan istiqamah pelajar dalam menuntut ilmu. Zohar dan Marshall (2000) melalui konsep Spiritual Intelligence (SQ) menjelaskan bahawa kecerdasan spiritual membantu individu membina makna, tujuan hidup dan daya tahan dalam menghadapi cabaran. Dalam perspektif pendidikan Islam, aspek kerohanian diterjemahkan melalui keikhlasan, tawakal, doa, muraqabah serta pergantungan kepada Allah SWT, sebagaimana dihuraikan oleh al-Ghazālī (2013). Dalam konteks pembelajaran Ilmu Qiraat, amalan seperti memperbaharui niat, menjaga ibadah, membaca doa sebelum belajar dan memperbanyakkan zikir mampu memperkukuh motivasi dalaman serta meningkatkan kesungguhan pelajar dalam menguasai ilmu. Oleh itu, aspek kerohanian wajar diiktiraf sebagai salah satu komponen utama yang menyumbang kepada kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat.

Sorotan Literatur dan Jurang Penyelidikan menunjukkan bahawa kajian terdahulu telah mengenal pasti pelbagai faktor yang menyumbang kepada kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat, seperti strategi pembelajaran, bimbingan guru, adab, motivasi, aspek kerohanian dan sokongan persekitaran. Namun demikian, kebanyakan kajian masih meneliti faktor-faktor tersebut secara berasingan tanpa menghuraikan hubungan antara setiap komponen dalam satu kerangka konseptual yang menyeluruh. Selain itu, pengintegrasian pemikiran pendidikan Islam klasik seperti al-Qābisi, Ibn Jamā'ah dan al-Zarnūjī dengan teori pembelajaran kontemporari yang dikemukakan oleh Vygotsky, Bruner dan Zohar masih kurang diterokai. Sehubungan itu, artikel ini mencadangkan Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat

sebagai satu kerangka konseptual yang dibangunkan berasaskan dapatan empirikal daripada pelajar cemerlang institusi tahfiz di Malaysia bagi menjelaskan secara holistik interaksi antara strategi pembelajaran, bimbingan guru, faktor sendiri, adab, amalan kerohanian dan sokongan persekitaran dalam membentuk kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat.

3. METODOLOGI

3.1 *Reka Bentuk Kajian*

Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif dengan reka bentuk kajian kes pelbagai lokasi (multiple-case study) bagi meneroka secara mendalam pengalaman pembelajaran Ilmu Qiraat dalam kalangan pelajar cemerlang institusi tahfiz di Malaysia. Pendekatan kualitatif dipilih kerana objektif utama kajian adalah untuk memahami fenomena kecemerlangan pembelajaran daripada pengalaman peserta sendiri serta menjelaskan bagaimana faktor-faktor yang mempengaruhi kecemerlangan tersebut saling berinteraksi dalam konteks sebenar (Merriam & Tisdell, 2016; Yin, 2018).

Reka bentuk kajian kes membolehkan penyelidik meneliti fenomena secara menyeluruh dalam persekitaran semula jadi tanpa memanipulasi keadaan kajian. Pendekatan ini amat sesuai digunakan dalam penyelidikan pendidikan Islam kerana pembelajaran Ilmu Qiraat melibatkan pengalaman, interaksi sosial, amalan kerohanian dan budaya pembelajaran yang sukar diukur melalui pendekatan kuantitatif semata-mata (Stake, 1995; Creswell & Poth, 2018).

Dalam kajian ini, dua institusi tahfiz dipilih sebagai lokasi kajian kerana kedua-duanya menawarkan program pengajian Ilmu Qiraat secara formal dan mempunyai rekod melahirkan pelajar yang menunjukkan prestasi cemerlang dalam bidang tersebut. Pemilihan lebih daripada satu lokasi membolehkan perbandingan dibuat bagi mengenal pasti persamaan dan perbezaan amalan pembelajaran yang akhirnya menyumbang kepada pembinaan model kajian.

3.2 *Lokasi Kajian*

Kajian dilaksanakan di dua institusi tahfiz di Terengganu yang menawarkan program pengkhususan Ilmu Qiraat, iaitu:

- 1) Kolej al-Quran Terengganu (KQT)
- 2) Institut Pengajian Islam Kemaman (INSPI)

Pemilihan kedua-dua institusi ini dibuat secara bertujuan berdasarkan beberapa pertimbangan. Pertama, kedua-dua institusi mempunyai kurikulum Ilmu Qiraat yang tersusun dan sistematik. Kedua, institusi tersebut mempunyai tenaga pengajar yang berkeelayakan serta berpengalaman dalam bidang Qiraat. Ketiga, kedua-duanya berjaya melahirkan pelajar yang menunjukkan pencapaian akademik yang berterusan dalam pengajian Qiraat. Oleh itu, kedua-dua institusi dianggap sesuai sebagai konteks kajian bagi mengenal pasti amalan pembelajaran yang menyumbang kepada kecemerlangan pelajar.

3.3 *Pemilihan Peserta Kajian*

Kajian ini menggunakan persampelan bertujuan (purposive sampling) kerana pendekatan ini membolehkan penyelidik memilih peserta yang benar-benar mempunyai pengalaman dan pengetahuan berkaitan fenomena yang dikaji (Patton, 2015).

Seramai 20 orang peserta telah dipilih, terdiri daripada:

Kategori	Bilangan
Pelajar cemerlang	10
Guru Qiraat	4
Pentadbir institusi	2
Ibu bapa	4
Jumlah	20

Pelajar dipilih berdasarkan beberapa kriteria, antaranya:

- Memperoleh pencapaian akademik yang cemerlang dalam Ilmu Qiraat.
- Diiktiraf oleh guru sebagai pelajar yang menunjukkan komitmen tinggi.
- Aktif dalam aktiviti berkaitan Qiraat.
- Bersedia berkongsi pengalaman pembelajaran.

Guru pula dipilih berdasarkan pengalaman mengajar Ilmu Qiraat melebihi lima tahun, manakala pentadbir dan ibu bapa dipilih kerana mereka mempunyai maklumat yang dapat menyokong pemahaman terhadap perkembangan pembelajaran pelajar.

3.4 Instrumen Kajian

Kajian ini menggunakan dua kaedah utama pengumpulan data, iaitu temu bual separa berstruktur dan analisis dokumen.

Temu Bual Separu Berstruktur

Temu bual separa berstruktur digunakan sebagai instrumen utama kerana ia memberi ruang kepada peserta menjelaskan pengalaman, pandangan dan amalan pembelajaran secara terperinci. Protokol temu bual dibangunkan berdasarkan objektif kajian, sorotan literatur dan kerangka teori yang menggabungkan pemikiran pendidikan Islam klasik serta teori pembelajaran kontemporari.

Setiap sesi temu bual berlangsung antara 60 hingga 90 minit, direkodkan dengan persetujuan peserta dan ditranskripsikan secara verbatim sebelum dianalisis.

Analisis Dokumen

Analisis dokumen digunakan sebagai sumber data sokongan bagi meningkatkan kredibiliti dapatan. Dokumen yang dianalisis termasuk silibus pengajian Ilmu Qiraat, rekod pencapaian akademik, jadual pembelajaran, modul pengajaran dan laporan akademik institusi.

Analisis dokumen membantu mengesahkan dapatan temu bual serta memberikan gambaran yang lebih menyeluruh mengenai konteks pembelajaran peserta.

3.5 Prosedur Pengumpulan Data

Pengumpulan data dijalankan dalam beberapa peringkat.

- i. Peringkat pertama melibatkan permohonan kebenaran daripada institusi berkaitan dan Jawatankuasa Etika Penyelidikan. Setelah kebenaran

- diperoleh, penyelidik mengenal pasti peserta yang memenuhi kriteria persampelan.
- ii. Peringkat kedua melibatkan pelaksanaan temu bual secara bersemuka mengikut jadual yang dipersetujui. Penyelidik turut membuat catatan lapangan bagi merekodkan pemerhatian terhadap situasi pembelajaran, interaksi guru bersama pelajar dan suasana institusi.
 - iii. Peringkat ketiga melibatkan pengumpulan dokumen yang berkaitan sebelum semua data disusun dan diurus menggunakan perisian NVivo Release 14 bagi memudahkan proses pengekodan dan analisis tema.

3.6 *Analisis Data*

Data dianalisis menggunakan Analisis Tematik Braun dan Clarke (2006, 2021) dengan bantuan perisian NVivo Release 14. Analisis dijalankan melalui enam langkah utama:

- 1) Membiasakan diri dengan data
- 2) Menghasilkan kod awal
- 3) Mengenal pasti tema
- 4) Menyemak tema
- 5) Mentakrif dan menamakan tema
- 6) Menghasilkan laporan analisis.

Proses pengekodan dilakukan secara induktif dan deduktif. Pendekatan induktif membolehkan tema muncul daripada data empirikal, manakala pendekatan deduktif digunakan bagi meneliti kesesuaian dapatan dengan kerangka teori kajian. Gabungan kedua-dua pendekatan ini membolehkan model yang dibangunkan mempunyai asas empirikal yang kukuh di samping disokong oleh teori pendidikan Islam dan teori pembelajaran kontemporari.

3.7 Kesahan Dan Kebolehpercayaan Kajian

Bagi memastikan ketepatan dan kebolehpercayaan dapatan, kajian ini menggunakan strategi trustworthiness yang dicadangkan oleh Lincoln dan Guba (1985), meliputi beberapa aspek utama.

- i. Kebolehbergantungan (dependability) dicapai melalui penyediaan jejak audit (audit trail) yang merekodkan keseluruhan proses penyelidikan termasuk keputusan metodologi dan analisis data.
- ii. Kebolehsahan (confirmability) diperkukuh melalui refleksi penyelidik, semakan rakan penyelidik (peer debriefing) dan dokumentasi proses pengkodan secara sistematik menggunakan NVivo.
- iii. Kebolehpindahan (transferability) dipertingkatkan dengan memberikan huraian yang kaya (thick description) tentang konteks institusi, peserta dan proses pembelajaran supaya pembaca dapat menilai kesesuaian dapatan dalam konteks lain.

3.8 Pertimbangan Etika

Kajian ini dilaksanakan dengan mematuhi prinsip etika penyelidikan. Semua peserta diberikan penerangan mengenai tujuan kajian dan menandatangani borang persetujuan termaklum (*informed consent*). Kerahsiaan identiti peserta dipelihara melalui penggunaan kod seperti P1, G1, PT1 dan IB1 manakala semua data disimpan secara selamat dan hanya digunakan bagi tujuan penyelidikan. Peserta juga dimaklumkan bahawa mereka berhak menarik diri daripada kajian pada bila-bila masa tanpa sebarang implikasi.

4. DAPATAN DAN ANALISIS

Analisis data menggunakan kaedah analisis tematik telah mengenal pasti enam komponen utama yang membentuk Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat dalam kalangan pelajar cemerlang institusi tahfiz di Malaysia. Keenam-enam komponen tersebut ialah strategi pembelajaran, bimbingan guru, faktor sendiri pelajar, adab pembelajaran, aspek kerohanian dan sokongan persekitaran. Analisis turut menunjukkan bahawa setiap elemen tidak

berfungsi secara berasingan sebaliknya saling berinteraksi dalam membentuk proses pembelajaran yang berkesan.

Rajah 1

Hubungan antara keenam-enam komponen yang membentuk Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat (MBKPIQ)

Sumber : Dibangunkan oleh pengkaji berdasarkan dapatan kajian serta sintesis teori Vygotsky (1978), Bronfenbrenner (1979), Ryan dan Deci (2000), al-Attas (1991) dan al-Zarnūji (2003).

4.1 Strategi Pembelajaran Sebagai Teras Pembelajaran

Analisis menunjukkan bahawa strategi pembelajaran merupakan komponen yang paling dominan dalam membentuk kecemerlangan pelajar. Hampir semua peserta menegaskan bahawa penguasaan Ilmu Qiraat memerlukan pendekatan pembelajaran yang sistematik dan berterusan.

Lima subtema utama dikenal pasti.

- 1) Talaqqi dan Musyafahah

Semua pelajar menegaskan bahawa pembelajaran secara talaqqi merupakan kaedah utama dalam memahami bacaan Qiraat.

Seorang peserta menjelaskan:

"Saya tidak pernah belajar Qiraat hanya melalui buku. Setiap wajah bacaan mesti dibaca di hadapan guru supaya kesilapan dapat diperbetulkan serta-merta." (P3)

Guru pula menjelaskan bahawa proses talaqqi bukan sekadar membetulkan bacaan, malah memastikan kesinambungan sanad dan ketepatan periwayatan.

2) Murajaah Berterusan

Peserta menjelaskan bahawa murajaah harian merupakan amalan yang tidak boleh diabaikan.

Seorang pelajar menyatakan:

"Kalau tidak murajaah setiap hari, bacaan mudah bercampur antara riwayat." (P6)

Analisis menunjukkan bahawa murajaah membantu mengekalkan ketepatan bacaan serta mengukuhkan ingatan jangka panjang.

3) Latihan Berulang (Repetition)

Pelajar cemerlang mengamalkan pengulangan bacaan berkali-kali sebelum memperdengarkan bacaan kepada guru.

Pengulangan ini bukan sahaja meningkatkan kelancaran tetapi membantu memahami perbezaan usul dan farsh setiap imam Qiraat.

4) Pengurusan Masa

Majoriti peserta mempunyai jadual pembelajaran yang tetap contohnya selepas Subuh, selepas Maghrib dan sebelum tidur. Mereka memperuntukkan masa khusus untuk Qiraat selain hafazan.

5) Pembelajaran Berkumpulan

Pelajar sering melakukan semakan bacaan bersama rakan dan amalan ini meningkatkan keyakinan sebelum sesi talaqqi dengan guru.

Analisis menunjukkan bahawa strategi pembelajaran yang sistematik menjadi asas kepada pembentukan kecemerlangan. Walau bagaimanapun, strategi tersebut hanya berkesan apabila disokong oleh bimbingan guru dan disiplin sendiri.

4.2 *Bimbingan Guru Sebagai Pemangkin Pembelajaran*

Tema kedua ialah peranan guru. Empat subtema dikenal pasti.

1) Pembimbing Akademik di mana guru membimbing pelajar memahami kaedah bacaan.

2) Pembetulan Bacaan

Guru membetulkan kesalahan secara langsung.

Peserta menyatakan:

"Kadang-kadang saya rasa bacaan saya betul, tetapi guru dapat mengesan kesalahan yang sangat kecil." (P8)

3) Motivator

Guru sentiasa memberikan galakan.

Seorang peserta berkata:

"Apabila guru yakin kita boleh, semangat untuk belajar menjadi lebih kuat." (P2)

- 4) Qudwah di mana guru menjadi contoh dalam aspek disiplin, akhlak dan ibadah. Pelajar mengakui mereka banyak mencontohi guru

Bimbingan guru bukan sekadar menyampaikan ilmu tetapi membentuk budaya pembelajaran yang positif.

4.3 *Faktor Kendiri Pelajar*

Analisis mengenal pasti empat subtema.

- 1) Minat : Semua pelajar mempunyai minat mendalam terhadap Qiraat.
- 2) Disiplin : Pelajar mempunyai jadual belajar yang konsisten.
- 3) Kesungguhan : Peserta sanggup mengulang bacaan sehingga puluhan kali.
- 4) Pengurusan Kendiri : Pelajar mampu mengurus masa, emosi dan tekanan dengan baik.

Kecemerlangan bergantung kepada komitmen dalaman pelajar.

4.4 *Adab Pembelajaran*

Analisis data mengenal pasti adab pembelajaran sebagai salah satu komponen penting dalam Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat. Dalam konteks pengajian Ilmu Qiraat, adab bukan sekadar merujuk kepada tingkah laku sopan ketika berhadapan dengan guru bahkan merangkumi pembentukan niat, sikap terhadap ilmu, kesediaan menerima teguran dan komitmen untuk mengekalkan amalan pembelajaran secara berterusan. Berdasarkan dapatan kajian, empat subtema utama dikenal pasti iaitu menghormati guru, keikhlasan, *tawaduk* dan *istiqamah*.

Pertama, menghormati guru. Hubungan antara guru dengan pelajar merupakan unsur penting dalam pembelajaran Ilmu Qiraat kerana proses penguasaan bacaan memerlukan bimbingan secara langsung melalui kaedah

talaqqi dan *musyafahah*. Penghormatan terhadap guru dapat ditunjukkan melalui kesungguhan memberikan perhatian semasa pengajaran, menjaga adab ketika memperdengarkan bacaan serta menghargai teguran dan pembetulan yang diberikan. Sikap ini membantu mewujudkan hubungan pembelajaran yang positif dan membuka ruang kepada pelajar untuk memperbaiki kelemahan bacaan secara berterusan. Dalam konteks ini, penghormatan terhadap guru bukan sahaja mencerminkan akhlak penuntut ilmu malah menyokong proses pemindahan ilmu dan pemeliharaan ketepatan bacaan Qiraat.

Kedua, keikhlasan dalam menuntut ilmu. Keikhlasan merupakan aspek penting dalam pendidikan Islam kerana ia berkaitan dengan niat dan tujuan seseorang ketika menuntut ilmu. Dalam pembelajaran Ilmu Qiraat, keikhlasan boleh difahami sebagai kesungguhan mempelajari ilmu dengan tujuan mendekatkan diri kepada Allah SWT, memelihara ketepatan bacaan al-Quran dan menyampaikan ilmu berdasarkan disiplin keilmuan yang sahih, bukan semata-mata untuk memperoleh keputusan peperiksaan, pengiktirafan atau pujian daripada orang lain. Walau bagaimanapun, keikhlasan bukanlah sesuatu yang terbentuk secara automatik sebaliknya perlu dipupuk melalui proses pendidikan dan pembiasaan yang berterusan.

Pembentukan keikhlasan boleh diusahakan melalui beberapa amalan. Antaranya ialah memperbaharui niat sebelum memulakan pembelajaran, memahami tanggungjawab mempelajari dan memelihara ilmu al-Quran, melakukan muhasabah terhadap tujuan pembelajaran serta membiasakan diri belajar secara bersungguh-sungguh walaupun tanpa pengawasan atau penilaian guru. Dalam hal ini, guru berperanan membimbing pelajar agar tidak menjadikan pencapaian akademik sebagai satu-satunya ukuran kejayaan, sebaliknya turut menekankan kepentingan amanah ilmu, ketepatan bacaan dan tanggungjawab menyampaikan ilmu secara beretika. Persekitaran pembelajaran yang mengutamakan adab dan nilai kerohanian juga dapat membantu pelajar memahami bahawa kecemerlangan bukan sekadar pencapaian yang boleh dilihat tetapi turut melibatkan tujuan dan tanggungjawab di sebalik usaha menuntut ilmu.

Dari sudut kesan jangka panjang, penghayatan keikhlasan berpotensi membentuk pelajar yang lebih konsisten, bertanggungjawab dan tekun dalam pembelajaran. Pelajar yang meletakkan tujuan pembelajaran melangkaui pencapaian luaran mempunyai asas yang lebih kukuh untuk mengekalkan usaha

ketika berhadapan dengan kesukaran, kesilapan bacaan atau proses penguasaan Qiraat yang memerlukan masa yang panjang. Keikhlasan juga boleh menyokong pembentukan integriti akademik khususnya dalam memastikan bacaan dan periwayatan disampaikan dengan teliti serta tidak dipengaruhi oleh keinginan untuk mendapatkan pengiktirafan semata-mata. Bagi pelajar yang bakal menjadi guru al-Quran atau ahli dalam bidang Qiraat, nilai ini penting untuk membentuk kesedaran bahawa ilmu yang dikuasai turut membawa amanah terhadap ketepatan, kesahihan dan kesinambungan tradisi pengajian al-Quran. Walau bagaimanapun, kesan tersebut perlu difahami sebagai implikasi pendidikan yang munasabah dan bukannya hubungan sebab dan akibat yang telah diukur secara langsung oleh kajian ini.

Ketiga, *tawaduk* dalam menerima teguran. Sikap *tawaduk* merujuk kepada kesediaan pelajar mengakui kelemahan diri dan menerima pembetulan tanpa didorong oleh rasa bangga atau keengganan untuk mengubah kesilapan. Dalam pembelajaran Ilmu Qiraat, sikap ini amat penting kerana perbezaan antara wajah bacaan, kaedah *usul* dan *farsh* memerlukan penelitian serta pembetulan yang teliti. Pelajar yang terbuka terhadap teguran berpeluang mengenal pasti kelemahan dengan lebih tepat, membuat pembetulan dan mengukuhkan kefahaman terhadap bacaan yang dipelajari. Oleh itu, *tawaduk* membantu mewujudkan kesediaan untuk terus belajar dan mengelakkan pelajar daripada berpuas hati dengan tahap penguasaan sedia ada.

Keempat, *istiqamah* dalam pembelajaran. *Istiqamah* merujuk kepada keupayaan mengekalkan usaha pembelajaran secara berterusan termasuk ketika berhadapan dengan cabaran, keletihan atau ketiadaan penilaian secara langsung. Dalam pengajian Ilmu Qiraat, pengulangan bacaan, *murajaah*, penelitian terhadap perbezaan riwayat dan persediaan sebelum sesi *talaqqi* memerlukan disiplin yang berterusan. Sikap *istiqamah* membantu pelajar mengekalkan penguasaan yang telah dicapai dan memberikan ruang untuk memperbaiki kelemahan secara berperingkat. Apabila digabungkan dengan keikhlasan, *istiqamah* menjadikan pembelajaran bukan sekadar usaha untuk memenuhi tuntutan akademik tetapi suatu komitmen berterusan terhadap penguasaan dan pemeliharaan ilmu.

Dapatan kajian ini turut memperlihatkan kepentingan adab dalam hubungan antara pelajar dengan guru. Seorang guru menjelaskan, “Pelajar yang menjaga adab biasanya lebih cepat menguasai Qiraat.” (G2). Pernyataan ini

menunjukkan pandangan peserta terhadap kaitan antara adab dengan proses pembelajaran. Walau bagaimanapun, pernyataan tersebut lebih sesuai ditafsirkan sebagai pengalaman dan pemerhatian peserta bukannya bukti bahawa adab secara langsung menentukan kadar penguasaan semua pelajar. Dapatan kajian menunjukkan bahawa adab terhadap guru, kesediaan menerima teguran dan kesungguhan dalam pembelajaran merupakan antara aspek yang diketengahkan oleh peserta kajian. Penekanan terhadap adab penuntut ilmu ini mempunyai persamaan dengan perbincangan dalam tradisi pendidikan Islam yang menekankan hubungan antara guru, pelajar dan pembentukan akhlak (Ibn Jamā'ah, 2012; al-Zarnūjī, 2003).

Secara keseluruhannya, adab pembelajaran berfungsi sebagai asas yang menghubungkan usaha memperoleh ilmu dengan pembentukan peribadi penuntut ilmu. Keikhlasan memberikan arah kepada tujuan pembelajaran, *tawaduk* membentuk keterbukaan terhadap pembetulan, penghormatan terhadap guru menyokong hubungan pendidikan yang positif manakala *istiqamah* memastikan usaha pembelajaran diteruskan secara konsisten. Keempat-empat subtema ini saling melengkapi dalam membentuk budaya pembelajaran yang berdisiplin dan bertanggungjawab. Oleh itu, adab wajar diberikan perhatian dalam pembangunan Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat, bukan sekadar sebagai nilai pelengkap tetapi sebagai dimensi penting yang menyokong penguasaan ilmu dan pembentukan sahsiah pelajar.

4.5 *Aspek Kerohanian*

Tema ini muncul secara berterusan dalam semua kategori peserta. Antara subtema yang muncul adalah termasuk doa, tawakal, solat malam, zikir dan menjaga ibadah.

Seorang pelajar menyatakan:

"Kalau hati tidak tenang, susah hendak menguasai Qiraat." (P9)

Guru turut mengaitkan kekuatan kerohanian dengan keberkatan ilmu dan aspek ini dalam membentuk motivasi dalaman dan ketahanan pembelajaran.

4.6 Sokongan Pembelajaran

Analisis mengenal pasti tiga bentuk sokongan iaitu dari aspek institusi yang merangkumi kemudahan pembelajaran, aspek ibubapa yang merangkumi galakan dan doa serta aspek rakan sebaya yang merangkumi budaya belajar bersama.

Seorang ibu bapa menyatakan:

"Kami sentiasa memberi semangat walaupun anak berada jauh." (IB3)

Analisis menunjukkan bahawa kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat bukan dipengaruhi oleh satu faktor secara bersendirian. Sebaliknya, ia merupakan hasil interaksi yang saling melengkapi antara strategi pembelajaran, bimbingan guru, faktor sendiri pelajar, adab pembelajaran, aspek kerohanian dan sokongan persekitaran. Keenam-enam komponen ini membentuk satu sistem pembelajaran yang saling berkait dan menjadi asas kepada pembinaan Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat.

5. PERBINCANGAN

5.1 *Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat: Suatu Kerangka Bersepadu*

Dapatan kajian menunjukkan bahawa kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat merupakan suatu proses yang rumit dan dipengaruhi oleh interaksi pelbagai faktor yang saling melengkapi. Berbeza dengan kebanyakan kajian terdahulu yang menumpukan kepada satu atau dua faktor seperti strategi pembelajaran, kaedah pengajaran atau motivasi pelajar (Abdullah & Mohamad, 2021; Ahmad et al., 2022), kajian ini membuktikan bahawa kecemerlangan pembelajaran tidak boleh dijelaskan melalui satu aspek sahaja. Sebaliknya, ia terbentuk hasil interaksi antara strategi pembelajaran, bimbingan guru, faktor sendiri pelajar, adab pembelajaran, aspek kerohanian dan sokongan persekitaran.

Penemuan ini menyokong pandangan bahawa pembelajaran Ilmu Qiraat ialah suatu proses yang bersifat multidimensi yang melibatkan pembangunan intelektual, pembentukan akhlak, pengukuhan hubungan sosial dan pemantapan

rohani secara serentak. Oleh itu, model yang dibangunkan melalui kajian ini memperluaskan pemahaman terhadap pembelajaran Ilmu Qiraat dengan penggabungan elemen yang sebelum ini sering dibincangkan secara berasingan.

5.2 *Strategi Pembelajaran Sebagai Pencetus Kecemerlangan*

Kajian mendapati bahawa strategi pembelajaran merupakan komponen asas dalam pembentukan kecemerlangan pelajar. Pengamalan talaqqi dan musyafahah, murajaah secara berterusan, latihan berulang, pengurusan masa yang sistematik dan pembelajaran berkumpulan menjadi faktor utama yang menyokong penguasaan Ilmu Qiraat.

Dapatan ini selari dengan penyelidikan terdahulu yang menegaskan bahawa pembelajaran Qiraat memerlukan latihan berterusan serta interaksi langsung dengan guru bagi memastikan ketepatan bacaan dan pemeliharaan sanad (Mohd Noor et al., 2023; Ismail et al., 2023). Walau bagaimanapun, kajian ini memperluaskan dapatan tersebut dengan menunjukkan bahawa strategi pembelajaran hanya berkesan apabila digabungkan dengan komponen lain seperti adab, kerohanian dan bimbingan guru.

Daripada pandangan teori Bruner (1966), strategi pembelajaran yang diamalkan oleh pelajar mencerminkan konsep *discovery learning* dan *scaffolding* di mana pelajar membina kefahaman secara aktif melalui latihan, pengulangan dan maklum balas daripada guru. Dalam konteks pembelajaran Ilmu Qiraat, proses ini berlaku secara berterusan melalui talaqqi dan murajaah sehingga pelajar mencapai tahap penguasaan yang mantap.

5.3 *Bimbingan Guru Dan Tradisi Talaqqi*

Dapatan kajian mengesahkan bahawa guru bukan sekadar penyampai ilmu bahkan bertindak sebagai pembimbing, motivator dan model teladan kepada pelajar. Hubungan rapat antara guru dan pelajar yang terbentuk melalui talaqqi serta musyafahah mewujudkan suasana pembelajaran yang meyakinkan mereka dan meningkatkan keyakinan pelajar dalam menguasai Ilmu Qiraat.

Penemuan ini selaras dengan teori sosiobudaya Vygotsky (1978) khususnya konsep *Zone of Proximal Development (ZPD)* yang menegaskan bahawa pembelajaran berlaku secara optimum apabila pelajar dibimbing oleh individu yang lebih berpengalaman. Dalam kajian ini, guru berperanan sebagai

penyokong (*scaffold*) yang membantu pelajar menguasai bacaan secara berperingkat sehingga mampu belajar secara lebih berdikari.

Dapatan ini juga mengukuhkan pemikiran Ibn Jamā'ah (2012) yang menegaskan bahawa hubungan guru dan pelajar merupakan asas keberkesanan proses pendidikan Islam. Dalam tradisi Qiraat, guru bukan sahaja menyampaikan ilmu bahkan menjadi penjaga sanad, pembentuk akhlak dan pembimbing rohani kepada pelajar.

5.4 Adab Pembelajaran Sebagai Asas Keberkatan Ilmu

Salah satu penemuan penting dalam kajian ini ialah kedudukan adab pembelajaran sebagai komponen utama dalam pembentukan kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat. Dapatan menunjukkan bahawa adab bukan sekadar mencerminkan tingkah laku dan kesopanan pelajar tetapi turut berkait dengan disiplin, kesungguhan dan kesediaan mereka untuk menerima bimbingan sepanjang proses pembelajaran. Empat subtema yang dikenal pasti, iaitu menghormati guru, keikhlasan, *tawaduk* dan *istiqamah* memperlihatkan bahawa pembentukan adab melibatkan hubungan pelajar dengan guru, tujuan menuntut ilmu serta komitmen terhadap proses pembelajaran itu sendiri.

Dari perspektif pendidikan Islam, kedudukan adab ini selaras dengan pemikiran al-Zarnūjī (2003) yang memberikan penekanan terhadap adab penuntut ilmu, manakala al-Qābisī (1955) menekankan kepentingan pembentukan akhlak dalam pendidikan. Pemikiran Ibn Jamā'ah (2012) turut relevan dalam menjelaskan kepentingan hubungan yang beradab antara guru dengan pelajar. Dalam konteks pembelajaran Ilmu Qiraat, prinsip-prinsip tersebut dapat difahami melalui kesediaan pelajar menghormati guru, menerima pembetulan bacaan, menjaga kesungguhan ketika *talaqqi* dan mengekalkan disiplin pembelajaran. Hal ini menunjukkan bahawa adab mempunyai kedudukan yang berkait rapat dengan tradisi keilmuan Islam dan tidak wajar dianggap sebagai unsur sampingan dalam penguasaan Ilmu Qiraat.

Aspek keikhlasan merupakan antara dimensi adab yang memerlukan perhatian khusus. Keikhlasan memberikan asas kepada tujuan seseorang menuntut ilmu manakala disiplin dan *istiqamah* membantu mengekalkan usaha untuk mencapai tujuan tersebut. Dalam pembelajaran Ilmu Qiraat, niat yang baik perlu disertai usaha yang teratur termasuk *murajaah*, latihan bacaan, persediaan sebelum *talaqqi* dan kesediaan memperbaiki kesilapan. Oleh itu,

keikhlasan tidak seharusnya dibincangkan secara terpisah daripada amalan pembelajaran, sebaliknya difahami sebagai nilai yang boleh membimbing sikap dan komitmen pelajar terhadap ilmu.

Pembentukan keikhlasan memerlukan bimbingan yang berterusan daripada guru serta persekitaran pendidikan yang menekankan tanggungjawab terhadap ilmu. Guru boleh membantu pelajar menilai semula tujuan pembelajaran, memahami kepentingan amanah dalam menyampaikan bacaan dan mengimbangi usaha mencapai kecemerlangan akademik dengan pembentukan sahsiah. Amalan muhasabah, pembaharuan niat dan pembelajaran secara konsisten walaupun tanpa pengawasan juga boleh dijadikan pendekatan pendidikan untuk menyokong penghayatan nilai tersebut. Pendekatan ini selaras dengan peranan guru sebagai murabbi yang bukan sahaja menyampaikan pengetahuan, tetapi turut membimbing pembentukan peribadi pelajar.

Dalam jangka panjang, penghayatan adab dan keikhlasan berpotensi menyokong pembentukan pelajar yang lebih berdisiplin, tekun dan bertanggungjawab terhadap ilmu yang dipelajari. Bagi bidang Qiraat yang menuntut ketelitian dalam penguasaan perbezaan bacaan dan pemeliharaan ketepatan periwayatan, sikap teliti, keterbukaan terhadap pembetulan dan kesediaan mengulang kaji merupakan ciri penting dalam proses pembelajaran. Apabila nilai-nilai tersebut terus dipupuk, pelajar berpeluang membina komitmen terhadap pembelajaran sepanjang hayat dan memahami tanggungjawab mereka untuk memelihara serta menyampaikan ilmu secara beretika. Walau bagaimanapun, kesan jangka panjang ini perlu ditafsirkan berdasarkan kerangka konseptual kajian dan bukannya sebagai kesan sebab dan akibat yang telah dibuktikan secara langsung.

Berdasarkan perbincangan tersebut, kajian ini memperlihatkan bahawa adab pembelajaran mempunyai hubungan yang saling melengkapi dengan strategi pembelajaran, bimbingan guru, faktor sendiri, kerohanian dan sokongan persekitaran. Keikhlasan memberikan arah kepada usaha pembelajaran, *tawaduk* menyokong penerimaan bimbingan, penghormatan terhadap guru mengukuhkan hubungan pendidikan, manakala *istiqamah* membantu mengekalkan usaha secara berterusan. Hubungan ini memperkukuh rasional untuk menempatkan adab sebagai salah satu komponen utama dalam Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat, di samping menegaskan

bahawa kecemerlangan dalam bidang ini merangkumi penguasaan ilmu dan pembentukan sahsiah penuntut ilmu.

5.5 Aspek Kerohanian Dalam Pembentukan Kecemerlangan

Kajian ini turut menunjukkan bahawa aspek kerohanian merupakan elemen penting yang membezakan pembelajaran Ilmu Qiraat daripada kebanyakan disiplin ilmu lain. Amalan seperti memperbaharui niat, berdoa, bertawakal, menjaga ibadah dan istiqamah bukan sahaja meningkatkan motivasi malah memberikan ketenangan emosi yang menyokong proses pembelajaran.

Penemuan ini menyokong teori Spiritual Intelligence oleh Zohar dan Marshall (2000) yang menjelaskan bahawa kecerdasan rohani membolehkan seseorang membina makna, tujuan dan motivasi dalaman. Dalam konteks pendidikan Islam, aspek kerohanian mempunyai kedudukan yang lebih mendalam kerana ia berkait secara langsung dengan konsep keikhlasan, ihsan dan keberkatan ilmu.

Oleh itu, kajian ini mencadangkan bahawa kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat perlu dinilai bukan sahaja berdasarkan pencapaian akademik tetapi juga melalui penghayatan nilai-nilai kerohanian yang menjadi asas kepada tradisi pendidikan al-Quran.

5.6 Sokongan Persekitaran Sebagai Faktor Pengukuh

Dapatan kajian menunjukkan bahawa sokongan daripada keluarga, institusi dan rakan sebaya memainkan peranan penting dalam mengekalkan motivasi dan disiplin pembelajaran pelajar. Persekitaran yang positif mewujudkan budaya pembelajaran yang selesa serta menggalakkan perkongsian ilmu, amalan murajaah dan semakan bacaan secara berterusan.

Penemuan ini selaras dengan teori Vygotsky (1978) yang menekankan kepentingan interaksi sosial dalam pembelajaran serta disokong oleh kajian-kajian kontemporari yang menunjukkan bahawa sokongan sosial meningkatkan pencapaian akademik dan kesejahteraan pelajar (UNESCO, 2021). Dalam konteks institusi tahfiz, sokongan persekitaran bukan sahaja menyediakan kemudahan fizikal malah membentuk budaya ilmu yang menggalakkan pembelajaran secara berterusan.

5.7 *Pembinaan Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat*

Berdasarkan keseluruhan dapatan, kajian ini mencadangkan Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat yang menyatukan enam komponen utama dalam satu kerangka konseptual. Model ini menunjukkan bahawa kecemerlangan pembelajaran bukanlah hasil satu faktor yang berdiri sendiri tetapi terbentuk melalui hubungan antara strategi pembelajaran, bimbingan guru, faktor sendiri pelajar, adab pembelajaran, aspek kerohanian dan sokongan persekitaran.

Dari sudut teori, model ini menggabungkan tiga tokoh pendidikan Islam klasik iaitu al-Qābīsī, Ibn Jamā‘ah dan al-Zarnūjī, dengan tiga teori pembelajaran kontemporari iaitu Teori Sosiobudaya Vygotsky, Teori Pembelajaran Bruner dan Teori Kecerdasan Spiritual Zohar. Penggabungan ini menghasilkan satu kerangka yang lebih menyeluruh dalam menjelaskan proses pembelajaran Ilmu Qiraat berbanding model-model terdahulu yang lazimnya hanya menekankan aspek pengajaran atau motivasi.

Model yang dicadangkan mempunyai dua sumbangan utama. Pertama, dari sudut teori, model ini memperluaskan kerangka konseptual pembelajaran Ilmu Qiraat dengan menghimpunkan aspek pemikiran, emosi, sosial dan rohani dalam satu model empirikal. Kedua, dari sudut amalan, model ini menyediakan panduan kepada institusi tahfiz, pendidik dan pembuat dasar untuk merancang kurikulum, pengajaran dan program pembangunan pelajar yang lebih menyeluruh dan bersepadu.

5.8 *Implikasi Kajian*

Kajian ini memberikan tiga implikasi utama. Pertama, institusi tahfiz disarankan membangunkan kurikulum Qiraat yang bukan sahaja menekankan penguasaan teknik bacaan tetapi turut mengintegrasikan pembentukan adab, pengukuhan kerohanian dan pembangunan kemahiran sendiri pelajar. Kedua, latihan profesional guru Qiraat perlu memberi penekanan kepada peranan guru sebagai *murabbi*, pembimbing dan pemudah cara yang membentuk keperibadian pelajar di samping menyampaikan ilmu. Ketiga, model yang dibangunkan boleh dijadikan asas dalam penyelidikan lanjutan bagi menguji kesesuaiannya melalui pendekatan kuantitatif atau kaedah campuran di institusi tahfiz yang berbeza.

6. KESIMPULAN

Kajian ini bertujuan mengenal pasti komponen utama yang menyumbang kepada kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat dalam kalangan pelajar cemerlang institusi tahfiz di Malaysia serta membangunkan satu model konseptual yang dapat menjelaskan hubungan antara komponen-komponen tersebut. Berdasarkan analisis data kualitatif, kajian telah mengenal pasti enam komponen utama, iaitu strategi pembelajaran, bimbingan guru, faktor sendiri pelajar, adab pembelajaran, aspek kerohanian dan sokongan persekitaran. Keenam-enam komponen ini didapati saling berinteraksi dan membentuk suatu sistem pembelajaran yang menyokong pencapaian kecemerlangan dalam Ilmu Qiraat.

Dapatan kajian menunjukkan bahawa kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat tidak boleh ditafsirkan hanya berdasarkan penguasaan teknik bacaan atau pencapaian akademik. Sebaliknya, kecemerlangan tersebut merupakan hasil gabungan aspek pemikiran, emosi, sosial dan rohani yang berkembang secara seimbang melalui proses pembelajaran yang berterusan. Penemuan ini memperlihatkan bahawa pembelajaran Ilmu Qiraat mempunyai ciri yang unik berbanding disiplin ilmu lain kerana ia menggabungkan penguasaan ilmu, pembentukan adab, penghayatan rohani dan hubungan murid-guru dalam satu proses pendidikan yang bersepadu.

Selain itu, kajian ini berjaya membangunkan Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat (MBKPIQ) yang menghubungkan keenam-enam komponen tersebut dalam satu kerangka konseptual. Model ini menunjukkan bahawa kecemerlangan pembelajaran bukanlah hasil satu faktor yang ketara sebaliknya lahir daripada hubungan yang saling mengukuhkan antara setiap komponen. Oleh yang demikian, model ini menawarkan perspektif baharu dalam memahami proses pembelajaran Ilmu Qiraat serta memperluaskan kerangka konseptual dalam bidang pendidikan al-Quran.

Secara keseluruhannya, artikel ini membuktikan bahawa kecemerlangan pembelajaran Ilmu Qiraat merupakan suatu proses yang kompleks dan bersifat multidimensi. Melalui pembinaan Model Bersepadu Kecemerlangan Pembelajaran Ilmu Qiraat (MBKPIQ), kajian ini bukan sahaja memperkukuh kefahaman terhadap proses pembelajaran dalam bidang Qiraat malah menyumbang kepada pembangunan teori pendidikan Islam dan amalan

pengajaran kontemporari. Model yang dicadangkan diharapkan dapat menjadi rujukan kepada penyelidik, pendidik, institusi tahfiz dan pembuat dasar dalam memperkukuh kualiti pendidikan Ilmu Qiraat di Malaysia dan di peringkat antarabangsa.

RUJUKAN

- Abdullah, N., & Mohamad, M. (2021). Pembelajaran Ilmu Qiraat di institusi tahfiz: Cabaran dan amalan pedagogi. *Jurnal Pendidikan Islam*, 9(2), 45–60.
- Ahmad, N. A., Ismail, Z., & Yusoff, M. (2022). Learning strategies among Tahfiz students in mastering Qiraat studies. *Journal of Islamic Educational Research*, 7(1), 25–41.
- Al-Attas, S. M. N. (1991). *The Concept of Education in Islam*. International Institute of Islamic Thought and Civilization.
- Al-Qābisī, A. H. (1955). *Al-Risālah al-Mufaṣṣilah li-Aḥwāl al-Muta'allimīn wa Aḥkām al-Mu'allimīn*. Dār al-Fikr.
- Al-Qattan, M. K. (2018). *Mabāḥith fī 'Ulūm al-Qur'ān*. Maktabah Wahbah.
- Al-Zarnūjī, B. (2003). *Ta'lim al-muta'allim ṭarīq al-ta'allum*. Dār Ibn Kathīr.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Braun, V., & Clarke, V. (2021). *Thematic analysis: A Practical Guide*. SAGE Publications.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Harvard University Press.
- Bruner, J. S. (1966). *Toward a Theory of Instruction*. Harvard University Press.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Ibn al-Jazarī, M. (2000). *Al-Nashr fī al-Qirā'āt al-'Ashr*. Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- Ibn Jamā'ah, B. (2012). *Tadhkirat al-Sāmi' wa al-Mutakallim fī Adab al-'Alim wa al-Muta'allim*. Dār al-Bashā'ir al-Islāmiyyah.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia. (2023). *Garis Panduan Institusi Tahfiz Malaysia*. Putrajaya: JAKIM

- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2022). *Kurikulum Bersepadu Tahfiz (KBT): Dokumen Standard Kurikulum*. Putrajaya: KPM
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. SAGE Publications.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation* (4th ed.). Jossey-Bass.
- Mohd Noor, M., Abdullah, N., & Hassan, A. (2023). Teaching and learning practices of Qiraat in Malaysian Tahfiz institutions. *Journal of Quranic Studies*, 15(2), 115–134.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78.
- Stake, R. E. (1995). *The Art of Case Study Research*. SAGE Publications.
- UNESCO. (2021). *Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education*. UNESCO.
- UNESCO. (2023). *Global Education Monitoring Report 2023*. UNESCO.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
- Yin, R. K. (2018). *Case Study Research and Applications: Design and Methods* (6th ed.). SAGE Publications.
- Zohar, D., & Marshall, I. (2000). *SQ: Spiritual Intelligence, the Ultimate Intelligence*. Bloomsbury.